

Dış ticaret ve antrepo rejimi

Ali İhsan Özeroğlu¹

Özet

Uluslararası ilişkilerin tarihsel gelişmesine paralel olarak ticari ilişkiler de sadece ülke içinde kalmamış, sınırları aşarak uluslararası alanlara doğru genişlemiştir. Ülkelerin birbirleriyle yapmış oldukları mal ve hizmet alım satım işlemleri dış ticareti ifade etmektedir. Ülkeler, kendi üretimlerinin pahalı olduğu, kendileri için avantajlı olmayan veya üretilmedikleri ürünleri dışarıdan alırlar ki bu işlem ithalat, çeşitli avantajlara sahip oldukları veya üretilmedikleri malları ise ülke dışına satarlar ki bu da ihracat olarak adlandırılır.

Gerçekleştirdikleri dış ticaret ile ülkeler; milli gelirlerini ve refah seviyelerini artırır, ödemeler dengesi bilançolarını denkleştirirler. Yüksek ihracat hacmine sahip ülkeler ödemeler dengesinde fazla verirken, dünya ticaretinde düşük oranlara sahip ülkeler ise ödemeler dengesinde açık verirler. Bu açılarından bakıldığında dış ticaret, ülkelerin gelir dengesinde çok önemli bir yere sahiptir. Dış ticarete asıl belirleyici olan ülkelerin rekabet edebilirliği. Ülkeler, hammadde, işçilik ve lojistik gibi üretim maliyetlerinin düşmesini sağlayan ve çeşitli açılardan rekabet avantajına sahip oldukları malları ihraç ederken, rekabet avantajına sahip olmadıkları malları ithal ederler. İşte bu noktada Antrepo işletmeciliği kendi önemini ortaya koyar.

Anahtar kelimeler: dış ticaret, ithalat, ihracat, antrepo

Foreign trade & warehouse regime

Abstract

In parallel to historical developments of international relations, commercial relations did not remain domestic and expanded its volume beyond country boundaries. Foreign trade simply implies export and import transactions between to countries. Some countries buy the products that they can not produce from other country and it is called import. Some countries sell their products to other countries and it is called export.

Through the foreign trade volume, countries, on one side, increase their welfare level and their national income, and on the other side, balance the foreign trade deficit. Those countries having high export volume generate surplus, however other countries having big import volume incur in balance deficit. From this aspect, foreign trade plays very important role in the balance of payment of a country. The dominant factor in foreign trade is competing power of the country. That is why whilst some countries export products with competitive advantage from many aspects such as raw material, labor, logistic that leads cost effective production inputs, they import products with no competitive advantage. At this point, Warehouse (Antrepo) management puts forward its significans.

Key words: Foreign trade, import, export, Warehouse (Antrepo)

¹ Yrd.Doç.Dr. Ali İhsan ÖZEROĞLU İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
aliihsanozeroglu@aydin.edu.tr

Dış ticaret ve antrepo rejimi

Gümrük ve gümrük işlemleri uluslararası ticaretin olmazsa olmazlarıdır. Başta vergi anlamına gelen gümrük kavramı zamanla genişleyerek denetleme ve muhafaza kavramlarını da içine almıştır. (URL1) Küreselleşmeyle beraber lojistik faaliyetlerin maliyetleri ve olumsuz etkileri firmaların performansında son derece belirleyici ve etkin olmuştur. Bu açıdan, uluslararası rekabet ortamında gümrük, depolama ve lojistik yönetimi firmalar için önemli bir yere sahiptir. Dış ticaretle uğraşan firmanın doğru sıçramaları yakalayabilmesi için gümrüklerden geçen malların etkin dağıtımını, malların doğru zamanda doğru yerde olmasını, sağlaması gerekmektedir.

Gümrük mevzuatı Uluslararası hukukun iç hukuka yansımadır.(URL2) Dış ticarete dağıtım ve depolama, küresel dünyaya açılan tüm firmalar için gittikçe önem kazanmıştır..Dağıtım ve depolama; yeni pazarlara açılma, hızlı hareket edebilme, anlık müşteri ihtiyaçlarına cevap verebilme ve mevcut pazarlarda tutunmayı sağlama açısından çok önemli konulardır. Bu açılardan bakıldığında, dış ticaret içerisinde antrepo rejiminin önemli bir yeri vardır. Dış ticareti destekler ve ayrı düşünülemez ekonomik etkili bir rejim niteliğindedir.

İhracat performansları güçlü olan işletmeler, yüzde yüz müşteri memnuniyetini sağlamak ve mevcut antrepo işletmelerine karşı güven duymadıkları veya duyamadıkları için kontrol ellerinde olsun isterler. Firmalar bu sebeplerle, kendi antrepolarını açarak, tehditleri ortadan kaldırıp bütün kontrolü kendi ellerine alırlar.

Malların gümrük sınırları içinde muhafaza edilmesi için konulduğu, depo işlevi gören açık veya kapalı mahaller antrepo olarak adlandırılır. Antrepoların şart ve nitelikleri yönetmeliklerce belirlenir.(URL3)

Antrepo rejimi ithalat, ihracat gibi çeşitli gümrük rejimleri ile ilgili olarak serbest dolaşımda olmayan topluluk eşyası ya da topluluk dışı eşyanın bir gümrük antreposuna konulmasına ilişkin ekonomik etkilere sahip önemli bir rejimdir.(Atiker, 2005) Antrepo rejimi; Gümrük Kanunu'nun 97. ve 107. maddeleri arasında, Gümrük Yönetmeliğinin ise 356. ve 456. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Antrepo rejimi ile üretimdeki malların depolanması sırasında, üretici gümrük vergisi ödemez. Antrepoda bulunan eşya, antrepoda bulunduğu süre zarfında gümrük gözetiminde kalır ve bu süre zarfında eşyaya ait vergiler ödenmez. Sağladığı bu avantajlar yüzünden uluslararası ticaret yapanlar antrepo rejimini kullanmaktadırlar. A,B,C,D,E ve F tipi olmak üzere altı tür antrepo vardır. (Kural,2008)

İthalat sırasında, Türkiye gümrük bölgesinde özet beyanla gümrük antreposuna alınan eşya, gümrük gözetiminde geçici depolanmış eşya statüsü kazanmaktadır. Kanuna göre eşyanın; karayolu ile geliyorsa 20 gün, deniz yolu ile geliyorsa 45 gün, yolcu beraberinde getirilmiş ise 3 ay içinde bir gümrük rejimine tabi tutulması gerekmektedir.(Subaşı, 2009) Bekleyen eşyalar bu süreler içerisinde bir işleme tabi tutulmamışsa tasfiye edilmektedir.

4458 sayılı Gümrük Kanununun 95. maddesi; gümrük antrepoları açma ve işletme izinlerinin verilmesi, 98. maddesi ise antrepolara konulacak eşyaya tahakkuk edebilecek gümrük vergilerine ilişkindir.(ANON, 1999) İki çeşit antrepo vardır:

Herkes tarafından kullanılabilen, devlet veya özel kişi sahipliğinde antrepo açmanın mümkün olduğu antrepolar genel antrepolardır. Tek bir şahsın veya firmanın sadece kendi ihraç ve ithal mallarını depolamak için açtığı özel depolar ise özel antrepolar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel ve özel antrepolarda eşyanın kalış süresi sınırsızdır. Antrepoya konan eşya için vergiler ertelendiğinden bu rejimde eşya gümrük vergisine tabi değildir.

Yetkili Gümrük idareleri tarafından antrepo işletilmediği veya mevcut antrepo işletmelerinin yeterli olmadığı durumlarda antrepo açılması ve işletilmesi Müsteşarlığın iznine tabidir. Bu Konu Gümrük Yönetmeliğinin 519.md çerçevesinde aşağıdaki gibi belirtilmektedir.

MADDE 519 – (1) Müsteşarlıkça antrepo açılmasına ekonomik yönden ihtiyaç bulunduğu anlaşılmaması halinde; kamu kuruluşlarına veya belediyelere veya Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilere 520 ile 521 inci madde hükümlerine ilave olarak aşağıdaki koşullarla antrepo açma ve işletme izni verilebilir.

a) Genel antrepo açma izni yalnızca kamu kuruluşları ve belediyeler ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş, asgari iki yıldır faaliyette bulunan ve ödenmiş sermayesi;

- 1) Gelişmiş yöre kapsamındaki iller için 1.000.000 TL,
- 2) Normal yöre kapsamındaki iller için 350.000 TL,
- 3) Kalkınmada öncelikli yöre kapsamındaki iller için 150.000 TL,

olan anonim ve limited şirketlere verilebilir. Ödenmiş sermaye tutarları her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen ve ilan olunan yeniden değerlendirme oranında artırılır.

b) Anonim ve limited şirketlerde unvan değişikliği veya şirket birleşmeleri göz önünde bulundurulur.

c) Antrepo açma izni almak üzere başvuracak gerçek kişilerin, tüzel kişilerin yönetim kurulu üyeleri, şirketi temsile yetkili kişiler ile şirket sermayesinin % 10 veya daha fazlasına sahip gerçek kişilerin, affa uğramış olsalar dahi hırsızlık, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflas, sahtecilik, suç işlemek amacıyla örgüt kurma, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, basit ya da nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, iftira, suç uydurma, yalan tanıklık, yalan yere yemin, muhafaza görevini kötüye kullanma suçları ile, 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, mülga 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, mülga 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun, 1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinde (1/1/1999 tarihinden önceki dönem için aynı Kanunun 344 üncü maddesinin 1-6 numaralı bentlerinde) belirtilen vergi kaçakçılığına ilişkin fiillerden mahkum olmamaları şarttır.

ç) Limited şirketlerde ortaklar ile şirket müdürünün (c) bendinde belirtilen suçları işlememiş olmaları şarttır.

d) Şirketin yönetim kurulu üyeleri ile sermayesinin % 10 veya daha fazlasına sahip ortaklar arasında yurt dışında ikamet eden yabancı şahısların (c) bendinde sayılan suçları işlememiş olduklarına dair yazılı beyanlarına itibar edilir.

e) Kanunun 80 inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin uygulanmasında, gümrük idaresi diğer hususların yanı sıra, antrepo tipini ve bunlara uygulanacak işlemleri de dikkate alır.

(2) Genel antrepo olarak açılıp işletilmesi istenen yerlerin mutlak yolların izlenmesi kaydıyla gümrük müdürlüğüne en fazla 50 km. mesafede olması gereklidir.

(3) Genel antrepo olarak açılıp işletilmesi istenen yerler, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde olması halinde 3.000 m²’den, diğer yerlerde ise 1.000 m²’den küçük olamaz. Soğuk hava tertibatı gerektiren antrepolar ile yangın, parlayıcı, patlayıcı gibi özel tertibat gerektiren eşyanın konulacağı antrepolar bu şarta tabi değildir.

Dış ticaret ve antrepo rejimi

Bu düzenlemelerin yanı sıra “sürekli kontrol ve hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik olarak da: antrepoların, kesintisiz güç kaynağına bağlı 24 saat çeken, harekete duyarlı, kişileri ve plakaları ayırabilecek ve 3 yıl saklama kapasitesi olan kamera sistemi ile techiz edilmiş olması gerekmektedir.

Antrepo işletmeciliğinde “ işletmecilik enflasyonuna” neden olmamak için getirilen kısıtlamalardan biri de “Organize sanayi bölge içinde olan antrepolar kalacak ama yeni açılanlara izin verilmeyecek”, prensibidir.

Antrepolar; işleticisinin ve depo sorumlusunun yetkileri açısından değerlendirildiğinde altı tip olarak karşımıza çıkmaktadır(URL 4):

- A Tipi antrepolarde stok kontrollerinin tutulması ve gümrüğe karşı olan sorumluluk yetkisi depo sorumlusuna verilmiştir.
- B Tipi antrepolarde mallar, emanet veren kişi tarafından depolama amaçlı bir beyanname sunularak gümrüklü antrepo işlemine tabi tutulur. Sorumluluk mal sahibi veya malı emanet eden kişiye ait olur.
- C Tipi Antrepolar, uygulamada depocu ile mal sahibi aynı kişiler ise geçerli olan bir antrepo türüdür.
- D Tipi Antrepolarde malların her çekiminde gümrüğe bildirmek gerekmez. Gümrüğe aylık beyannameler ile bilgi verilmesi yeterlidir. Sorumluluk depolayan ile mal sahibindedir.
- E Tipi Antrepolarde ise mallar bildirilmeden çekilir ve sadece belli dönemlerde gümrüğe rapor edilir. Bir tür geçici depolama niteliği taşımaktadır.
- F Tipi Antrepolarde gümrüğe konulan mallar için stok kontrolü yapılmasına resmen gerek yoktur. Uygulamada çoğunlukla gümrük tarafından el konulan mallar için kullanılır.

Açılacak bir antrepo; konulacak eşyanın iyi biçimde korunmasına elverişli ve yeterli teknik özelliklere sahip olmalı, giriş ve çıkışları emniyetli, güvenli ve kapalı olmalı. Ayrıca konulacak eşyanın kontrollerinin yapılması için gerekli inceleme işleminin kolaylıkla yapılabilmesi imkânına sahip olmalıdır.(URL 5) Yukarıdaki fiziki özelliklerin yanında, işleticilerin izin başvurusuyla birlikte aşağıda maddeler halinde verilmiş bilgileri de ilgili gümrük idarelerine vermeleri gerekmektedir(URL6):

- Başvurucunun adı, adresi
- Antrepo tipi
- Eşyanın gümrüğe ibraz edileceği yol
- Antrepo açma sebebi
- Stok kayıtlarının tutulma şekli ve stok kayıtlarının saklanacağı yer
- Malların tahmini kalış süreleri
- Binanın özellikleri
- Elleçleme yapılıp yapılamayacağı
- Geçici çıkarma işlemi yapılıp yapılamayacağı
- Hangi gümrük rejimiyle bağlantılı olarak işlem görüp görmeyeceği

Antrepo rejimi kapsamında ithal edilen mallar, işletmelerin ithalat vergisini geciktirmelerine imkân tanınması bakımından ithalatçıya büyük avantaj sağlar(Subaşı 2009). İthalat yapan firma, üçüncü ülke menşeli bir malı ithal ederken, malın tamamını ülkeye sokarsa; mevzuat kapsamında mala ilişkin olarak tahakkuk eden bütün ithalat vergilerini ödemek zorundadır. Fakat ithalatçı firma malları ülkeye direk sokma yerine bir gümrük antreposuna yerleştirirse söz konusu olan ithalat

vergilerini ödemez. Bu durumda ithalatçı firma sadece antrepoya, malların bulunduğu süre için, antrepo ücretini öder. Sonrasında, müşteri bulup antrepodan çıkardığı her parça mal için gerçekleşen ithalat vergisini ödeyerek bu malları parça parça olarak çıkarabilir. İthal edilen malın antrepoya konulmasıyla, ithalatçı malı fiili olarak üçüncü bir ülkeden ithal etmiş olduğu halde resmi olarak ithal etmemiş kabul edilmektedir. Bu durum; ithalat vergisi, resim, harç ve benzeri masrafların ötelenmesi anlamı taşıdığı için ithalatçıların daha esnek ve daha rahat hareket edebilme imkânı kazandırır.

İthalatçının ithalat vergisini ertelemesini veya yurt dışından satın aldığı malı iç piyasada pazarladıkça parti parti ithal etmesini sağlayan antrepo rejimi hükümleri çerçevesinde, dış ticarete konu olan malların antrepolarda bulunma süresi de sınırsızdır(Subaşı 2009). Dış ticaret firmaları istedikleri süre dahilinde mallarını buralarda tutabilecekleri gibi, istedikleri zaman da diledikleri miktarda malı serbest dolaşıma sokabilirler.

Antrepolar; ihracatçı firmalar için dünya pazarlarındaki ucuz hammadde girdilerinin daha düşük maliyetle, gümrük vergisi ve KDV ödemediği depolanabileceği yerler olduğundan dolayı teşvik işlevi görürler. Yani antrepolar dış ticaret için teşvik edici bir işlev görmektedir. İhracatçı firmaların bu sebeplerden rekabet edebilirliği artar. Buna bağlı olarak dış ticaret ile uğraşan firmalar da maliyetleri açısından yakaladıkları bu avantajlar sayesinde yurtdışına daha fazla ihracat gerçekleştirerek gelirlerini artırırlar.

Ayrıca antrepolar, üretilen ürün ya da ürünlerin yurtdışı pazarlara sunulmasında, firmaların hız ve zaman kazanması açısından da büyük fayda sağlamaktadır. İhraç edilecek mallar, ihraç ülke güzergâhına ne kadar yakınsa, en basit hesaplama ile firmaların taşıma maliyetleri düşecek ve harcanan zamandan da tasarruf edilecektir.

Antrepolar sadece bir depo işlevi gören yerler olmadıklarından, normal ticari eşyaların yanında, ülkeye kaçak olarak sokulan eşyaların ve belli bir süre sonra ülke dışına çıkarılması gereken eşyaların da kanuni işlemleri tamamlanılıncaya kadar bir depoda tutulması gerekmektedir. Kaçak eşyalar belirli zaman sonrasında satılarak paraya dönüştürülür. Eşyanın satış değeri üzerinden belirlenecek bir oran dahilinde içinde bulunduğu antrepoya gelir sağlayacaktır.

Depots, içinde yer aldıkları bölgelerin ekonomik ve yapısal durumları üzerine de etki sahibidirler. Bölge ve bölge ekonomisinin canlanmasına katkı sağlar. Antreponun bulunduğu bölgede mal giriş - çıkışları ve dolayısıyla ticaret hacmi de daha fazladır. Çünkü ithal edilen ürün, içerik ve yapı bakımından bozulmaya uğramasın diye antrepolar üzerinden yapılır. Bu ürünlerin gerek partiler halinde gerekse bir bütün olarak tamamının çıkış işlemleri antrepolardan yapılabilir. Ürünler alıcı bulana kadar antrepolarda tutulduklarından, firmalarda antrepoya ürünün kaldığı bu süre kadarlık antrepo maliyeti öderler. Bu da bölge ekonomisine katkı sağlar.

Sonuç

Sonuç itibari ile yurtdışından getirilen hammaddeler, vergisiz olarak antrepoya konular ve üretim sürecine gireceği zaman Türkiye'ye yeni geliyormuş gibi ithalat işlemi gerçekleştirilir. Böylelikle ihracatçı firmalarımıza vergileri geç ödeme imkânı sağlayarak maliyet avantajı sunar. Bu da dış ticaretle meşgul olan firmalara; kolay hareket edebilecekleri esnek bir alan sağlaması açısından

Dış ticaret ve antrepo rejimi

önemli bir rejimdir. Antrepo rejimine hem ithalatçılar hem de ihracatçılar açısından bakıldığında, ticareti arttırıcı, kolaylaştırıcı bir etkisi olduğu görülür.

Kaynaklar

Anter, O., Dünya Gümrük Günü, *Maya Dergisi*, <http://www.mayadergisi.com/238oguzanter.pdf>, (25.12.2010)

Atiker, M., (2005), Araştırma Raporu, Konya Ticaret Odası Etüd - Araştırma Servisi, Sayı: 2006 – 42 / 03, Konya

Kural, Y. N., (2008), İGEME-İSO Dış Ticarete Gümrük Uygulamaları ve Cezai Hükümler, UYSEN Gümrük Müşavirliği, İstanbul

Subaşı, M. A., (2009), Gümrük İşlemlerinin Lojistik Maliyetlere Etkisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Subaşı, M.A., (2009), Gümrük İşlemlerinin Lojistik Maliyetlere Etkisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.32

Anonymus 4/11/1999 tarihli ve 23866 sayılı Resmi Gazete, 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, (2006),100 Soruda Dış Ticaret

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türkiye Dış Ticaret Stratejisi, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/DisTicaretDegerelendirmeDb/Strateji.doc>

27.5.2009 tarihli ve 27240 sayılı Resmi Gazete, Gümrük Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Gümrük Antrepo Rejimi) (Seri No: 17)

Gümrük Genel Tebliği (Gümrük Antrepo Rejimi) (Seri No: 10)

4/11/1999 tarihli ve 23866 sayılı Resmi Gazete, 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

Atiker, M., (2005). Araştırma Raporu, Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi, Sayı: 2006-42 / 03, s.2

www.igeme.gov.tr , (25.12.2010)

<http://www.und.org.tr/tr/Page.asp?id=51>, (30.11.2010)

www.gumruk.gov.tr, (30.12.2010)

<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/DisTicaretDegerelendirmeDb/Strateji.doc>, (29.12.2010)

URL 1 : Anter, O., Dünya Gümrük Günü, *Maya Dergisi*, <http://www.mayadergisi.com/238oguzanter.pdf>, s.1.

URL 2 : Arzova, S.B., Gümrük Mevzuatı, Sunum, <http://www.slidefinder.net/G/Gumruk/22920815> , (28.12.2010)

URL 3 : T.C. Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı, <http://www.gumruk.gov.tr/tr-TR/sss/Sayfalar/Antrepolar.aspx>, (27.12.2010)

URL 4 : Gümrük Antrepo Rejimi, Madde 357, Uluslararası Nakliyeciler Derneği, <http://www.und.org.tr/tr/Page.asp?id=51>, (30.11.2010)

URL 5: Gümrük Genel Tebliği (Seri No: 10), Madde 2, (30.11.2010)

URL 6 : Gümrük Antrepo Rejimi, Madde 365, Uluslararası Nakliyeciler Derneği, <http://www.und.org.tr/tr/Page.asp?id=51>, (30.11.2010)